

I. V. KOPYTINA

Mykolaiv

LIFE INSURANCE IN UKRAINE: ANALYTICAL REVIEW AND DEVELOPMENT PROSPECTS

The work outlines and provides rationalization for the major factors of the development of life insurance market in Ukraine. The peculiarities of formation of domestic insurance market, its main problems and lines of improvement are revealed.

Keywords: market, life insurance, premium, population, development, investment.

И. В. КОПЫТИНА

г. Николаев

СТРАХОВАНИЕ ЖИЗНИ В УКРАИНЕ: АНАЛИТИЧЕСКИЙ ОБЗОР И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ

В работе изложены и обоснованы основные факторы развития рынка страхования жизни в Украине. Освещены особенности формирования отечественного страхового рынка, его основные проблемы и направления дальнейшего совершенствования.

Ключевые слова: рынок, страхование жизни, премия, населения, развитие, инвестирование.

Стаття надійшла до редколегії 18.02.2014

УДК 330.322:334.724.4(473.73)

Л. О. КРАВЧЕНКО

м. Миколаїв

ІНВЕСТИЦІЙНИЙ КЛІМАТ МАЛИХ ТА СЕРЕДНІХ ПІДПРИЄМСТВ МИКОЛАЇВСЬКОГО РЕГІОНУ

Стаття присвячена можливостям залучення іноземного капіталу в Миколаївський регіон, визначено перспективних напрямів інвестування малих та середніх підприємств.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційний клімат, малі і середні підприємства.

Постановка проблеми. Успішне проведення ринкових реформ в Україні неможливе без ефективної структурно-інвестиційної політики перебудови економіки з метою створення сприятливого інвестиційного середовища. Перспективою виходу України на сталі позиції світового ринку може бути створення потужної виробничої бази за участю інвестованого капіталу. В її основі повинні лежати передові технології, новітня техніка, організаційно нові форми праці. В виробничій сфері залучення інвестицій виступає також засобом забезпечення споживача потрібним товаром, насичення ринків вітчизняною продукцією, збільшення надходжень до бюджету держави, гарантом розвитку всіх її сфер. Для успішного залучення інвесторів в розвиток економіки малих та середніх підприємств необхідно створити умови для їх діяльності, тобто сформувати сприятливий інвестиційний клімат,

як України, регіонів так і кожного господарюючого суб'єкта зокрема.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасним проблемам інвестування в малому та середньому підприємстві присвячені наукові праці вчених-економістів, серед яких: Ю. Бажал, І. Бланк, А. Гайдуцький, О. Гаркуша, А. Гриньов, В. Гриньова, С. Гуткевич, М. Кісіль, В. Топіха, М. Туган-Барановський, А. Чупіс та ін. Важливий внесок у вивчення проблем інноваційної діяльності внесли закордонні учені-економісти: Б. Санто, Б. Твісс, Й. Шумпетер, І. Перлак, П. Друкер, В. Томсон, Н. Терпецький, А. Пригожин, Р. Фатхутдинов, О. Водачкова, П. Завлин, А. Казанцев та ін. Дослідження особливостей інвестиційного клімату та інвестиційної привабливості відображається в працях таких вчених як О. Бажанов, Ю. Деречинський, С. Гуткевич та інших. Проведені дослідження охоплюють цілу низку

питань, пов'язаних з інвестиційним процесом як механізмом, що об'єднує попит та пропозицію, тобто тих, хто пропонує гроші, і тих, хто пред'являє попит на інвестицію.

Постановка завдання. Метою дослідження є розробка рекомендацій щодо покращення інвестиційного клімату та стимулювання надходження інвестицій в економіку малих та середніх підприємств.

Виклад основного матеріалу. Одним з основних факторів, який сприяє припливу інвестицій в регіон є створення сприятливого інвестиційного клімату, який найбільш точно характеризує інвестиційні процеси в регіонах. Існує кілька визначень, що характеризують інвестиційний клімат, як об'єкт досліджень. Інвестиційний клімат являє сукупність характеристик для кожної місцевості факторів, що визначають можливості компаній і формують у них стимули до здійснення продуктивних інвестицій, створенню робочих місць і розширення діяльності. При цьому політика і дії органів державного управління робить істотний вплив на інвестиційний клімат, впливаючи на витрати, ризики та обмеження конкуренції.

Головні учасники інвестиційного процесу – це держава, компанії та фізичні особи, при чому, кожний з них може брати участь в інвестиційному процесі як на стороні попиту, так і на стороні пропозиції. Протікання інвестиційних процесів, їх характер, інтенсивність та результативність, а також управління ними залежить тільки від інвестиційного клімату, що сформувався в державі, тобто від стану правового, фінансового, соціально-економічного та суспільно-політичного середовища в її межах, яке зумовлює ту чи іншу ступінь привабливості для інвестицій. В силу певних причин, в тому числі і недостатньо ефективного соціально-економічного розвитку, в Україні необхідно розвивати мале та середнє підприємництво та активізувати інвестиційну діяльність. З точки зору вкладення інвестицій в Миколаївському регіоні є великий потенціал. Враховуючи природно-кліматичні умови тут може знайти серйозний розвиток туризму. У Миколаївській області зберігся промисловий потенціал, який за наявності замовлень здатний випускати високотехнологічну продукцію. Великі перспективи в кораблебудуванні, морських логістичних техно-

логіях. Вантажовідправники в Україні активно інвестують в сферу морської логістики та в морські термінали. При цьому вони не обмежують діяльність створенням спеціального відділу морської логістики або будівництвом складів для зберігання вантажу. Ці фактори, а також надлишкові трудові ресурси при серйозних капітальних вкладеннях можуть зробити регіон привабливим регіоном для інвесторів. З цього напрямку проводиться певна робота керівництвом регіону і Урядом України щодо формування сприятливого інвестиційного клімату. Зокрема, за 2013 рік Миколаївська область представлена двома проектами.

1. Будівництво ТОВ «Нептун Солар» сонячних електростанцій в с.Таборівка Вознесенського району. Встановлена потужність електростанції становить 29,3 МВт. Гелеві електростанції не впливають на місцеву екологію – не шумлять і не проводять ніяких відходів. Загальна вартість проекту склала 775 млн грн.

2. Будівництво ТОВ «Ю- Порт Очаків» першої черги комплексу з перевантаження та зберігання зернових культур в Очаківському районі. Проектний вантажообіг комплексу визначено в обсязі 0,5 млн тонн зернових на рік. Розрахункова продуктивність перевантажувального комплексу з прийому зерна складе 175 тонн / рік, а з навантаження на морські судна – 500 тонн / рік.

Разом з тим, одним з факторів, що формують сприятливий інвестиційний клімат у регіоні є підтримка розвитку малих і середніх підприємств. Політика держави щодо розвитку і підтримки малого та середнього підприємництва (МСП) обумовлено тим, що останні відіграють важливу роль у підтримці зайнятості, впровадження інновацій, забезпеченні конкуренції та створення економічного багатства. Визначимо переваги МСП. Очевидним є те, що робота в малому і середньому бізнесі [3, с. 126–129]:

- залучає до складних, динамічних ризикованих ситуацій;
- приносить психологічне задоволення;
- дозволяє бути власним керівником;
- гарантує безпеку робочого місця;
- збільшує можливості працевлаштування членів сім'ї;
- збільшує фінансові вигоди.

Відповідно до Цивільного кодексу України до суб'єктів малого та середнього підприєм-

ництва відносяться внесені в єдиний державний реєстр юридичних осіб споживчі кооперативи та комерційні організації (за винятком державних і муніципальних підприємств), а також фізичні особи, внесені до єдиного державного реєстру індивідуальних підприємців і здійснюють підприємницьку діяльність без утворення юридичної особи (далі – індивідуальні підприємці), селянські (фермерські) господарства, середня чисельність працівників за попередній календарний рік яких не повинна перевищувати: а) для середніх підприємств – від ста одного до двохсот п'ятдесяти осіб включно; б) для малих підприємств – до ста осіб включно; в) для мікропідприємства – до п'ятнадцяти осіб. Граничні значення виручки від реалізації товарів (робіт, послуг) за попередній рік без урахування податку на додану вартість для наступних категорій суб'єктів малого та середнього підприємництва не повинні перевищувати граничні значення, встановлені Урядом України для кожної категорії суб'єктів малого та середнього підприємництва. Більше того, категорія суб'єкта малого або середнього підприємництва визначається відповідно з найбільшим за значенням умовою і змінюється лише у випадку, якщо граничні значення вище або нижче вищевказаних граничних значень протягом двох календарних років, наступних один за іншим [4].

У Миколаївській області на даний час зареєстровано 88,8 тис. суб'єктів малого та середнього підприємництва. З них 48 800 (54,9%) працюють в обласному центрі, 27500 суб'єктів (31,0%) – в районах області, 12500 суб'єктів (14,1%) зареєстровано в містах обласного значення. Але, кількість суб'єктів підприємницької діяльності в області у порівнянні з аналогічним періодом минулого року зменшилася на 839 одиниць, або на 0,9%. У перерахунку на 10 тисяч осіб у Миколаївській області припадає 406 суб'єктів підприємництва. Вищий цей показник у містах Київ (599) і Севастополь (465), а також у Київській (429), Одеській (419), Харківській (410) областях.

Більшу частину підприємців Миколаївської області 71,7% – складають фізичні особи, на юридичні особи доводиться 28,3% від загальної кількості суб'єктів малого та середнього бізнесу. У розрізі видів економічної діяльності пріоритетною сферою діяльності підп-

приємців залишаються торгівля та сфера послуг, питома вага яких у загальному обсязі реалізації досягає 64%. Частки промисловості, сільського господарства та будівництва становлять відповідно 9,7; 8,8 та 7%; надання послуг транспортних перевезень – 4,7%, операції з нерухомим майном – 4%. Частка всіх інших галузей менше 1%. Кількість працівників, зайнятих на малих і мікропідприємствах, становить близько 49,7 тис. осіб, або 35,1% від загальної кількості зайнятих працівників області; близько 59,3 тис. осіб або майже 42% працюють на середніх підприємствах.

У загальному обсязі реалізації продукції (робіт, послуг, товарообігу) у реальному секторі економіки та соціальній сфері області, на частку середніх і малих підприємств припадає близько 56%, з них 25,6% – на малі підприємства. Підводячи підсумок вищесказаного, видно, що малі та середні підприємства практично на 50% вирішують питання безробіття в області, роблять вагомий внесок у розвиток регіону та поповнення бюджету в цілому. Нині економіка України не характеризується тенденціями та темпами зростання. Це не може не позначатися на наповнюваності бюджету Пенсійного фонду України (ПФУ), тому що лівова частка його доходів складається з коштів, одержуваних з зарплат працюючих. Чим нижче зарплати і чим менше українців працює – тим більше дефіцит бюджету ПФУ. Зокрема, згідно з даними самого Фонду, поточний дефіцит становить 23 млрд грн, а дотація з Держбюджету становить 83 млрд грн. Але, якщо не проводити постійне оновлення і поповнення матеріально-технічного забезпечення вищезазначених підприємств, можна втратити велику частину з них. Малий і середній бізнес вимагає детального підходу з позиції інвестування.

У сучасній Україні традиційна економіка Миколаївської області зазнає змін. На передній план виходять і інші динамічно розвиваються на сьогоднішній день галузі, але банківська система незмінно залишається основним фінансовим донором економіки області. Наступним чинником, що свідчить про підвищення ролі малих і середніх підприємств у поліпшенні інвестиційного клімату є обсяги наданих ним кредитів (табл. 1), що автоматично веде до активізації інвестиційної діяльності.

Таблиця 1
Банківське кредитування
по Миколаївській області станом на
01.09.2013 року

№	Орієнтація банківського кредитування	Сума, млн грн
1	Аграрний сектор економіки	4389,6
2	Підприємства переробної промисловості	2705,0
3	Торгівля	1995,4
4	Фізичні особи	1007,3

Розвиток суб'єктів малого підприємництва в регіоні значно відстає від загальноукраїнських показників. Це обумовлено насамперед тим, що суб'єкти з об'єктивних і суб'єктивних причин відстають у розвитку від середньо українських. Інвестиційна діяльність є найбільш вагомим чинником економічного зростання, поліпшення економічної ситуації в країні та покращення добробуту населення. Успішна інвестиційна діяльність можлива за умови створення сприятливого інвестиційного клімату, тобто середовища, в якому проходять інвестиційні процеси, це сукупність всіх факторів макро- та ікосередовища, які впливають на рішення інвесторів, щодо вкладання коштів. Інвестиційний клімат формується під впливом політичних, економічних, соціальних та інших факторів, що визначають умови інвестиційної діяльності в регіоні і ступінь ризику інвестування.

В контексті досліджуваної проблеми можна стверджувати, що в регіоні, та в країні в цілому відсутні об'єктивні передумови для формування привабливого інвестиційного середовища. Для створення сприятливого інвестиційного клімату малого та середнього підприємництва необхідно виконати програму відтворення економіки за наступними етапами:

- визначення основних складових інвестиційного середовища та напрямів його удосконалення;
- формування стратегічних напрямів розвитку малих і середніх підприємств регіону;
- визначення основних регіональних особливостей, які сприяють залученню іноземних інвестицій, ресурсного потенціалу виробничого сектора економіки області та створення координаційної системи, яка сприяє розвитку інвестиційного процесу.

Для стимулювання залучення інвестицій в економіку регіону розроблено стратегію розвитку інвестиційної діяльності підприєм-

ництва регіону з врахуванням факторів інвестиційного середовища. Однією з складових даної стратегії є розробка програми залучення іноземних інвестицій в аграрний сектор економіки. Головною метою програми є створення ефективної системи залучення інвестиційних ресурсів та спрямування їх на реалізацію пріоритетних напрямів розвитку аграрного сектора економіки. Заходами програми передбачається розширення бази інвестиційних ресурсів шляхом створення сприятливих умов в аграрних підприємствах для інвесторів. Реалізація програми дозволить: по-перше, поліпшити інвестиційний клімат, а по-друге забезпечити збільшення інвестицій в аграрному секторі, як однієї з пріоритетних галузей економіки сільськогосподарських підприємств, що дасть можливість йому розвиватися належним чином і приносити високі прибутки.

Поза увагою залишаються малі та середні підприємства інших галузевих напрямків, тому що не була визнана їх актуальність. Для залучення інвестицій в економіку малих та середніх підприємств різногалузевих напрямів необхідно удосконалити інвестиційну політику держави. Вона повинна бути направлена на залучення іноземних інвестицій шляхом врахування інтересів, як іноземних так і вітчизняних інвесторів основними принципами інвестиційної політики у найближчій перспективі повинні стати: формування й ефективне використання (включаючи координування) всіх джерел інвестування; встановлення оптимального співвідношення участі вітчизняних та іноземних інвесторів; залучення іноземного капіталу при дотриманні вітчизняних інтересів; розширення фінансово-інвестиційних можливостей регіонів у проведенні активної інноваційно-інвестиційної політики, створенні привабливого інвестиційного клімату; створення мотивацій для довгострокового вкладання інвестицій; підвищення ролі внутрішніх джерел накопичень для фінансування інвестиційних проектів; розвиток інвестиційної інфраструктури, що відповідає ринковій економіці та стимулювання розвитку фондового ринку; стимулювання інвестиційної активності та реалізації інвестиційних проектів в малих та середніх підприємствах; формування державного інвестиційного попиту (формування державних і спільних з регіонами програм, пайова участь держави в комерційних проектах, державне

замовлення, випуск державних цінних паперів); підтримка або формування сприятливого інвестиційного клімату в стратегічно важливих галузях розвитку малих та середніх підприємств заходами кредитної та податкової політики. Для залучення іноземних інвестицій в малі та середні підприємства доцільно було б створити дієвий механізм залучення іноземного капіталу.

За показником легкості ведення бізнесу Україна посіла 152 місце (зі 183 країн), в той час як країни східно-європейського регіону посіли значно вищі позиції: Росія – 120, Казахстан – 47, Молдова – 81, Білорусія – 69, Польща – 62. Таким чином, Україна програє конкурентну боротьбу не тільки розвиненим країнам, але й «колишнім партнерам» по Радянському Союзу.

Висновки і перспективи досліджень. В умовах ринкової економіки залучення інвестицій є найбільш вагомим чинником економічного зростання, поліпшення економічної ситуації в країні та покращення добробуту населення. Успішне залучення іноземних інвесторів в економіку малих та середніх підприємств регіону потребує створення необхідних умов для їх діяльності, тобто формування сприятливого інвестиційного клімату. При оцінці інвестиційного клімату визначено ряд проблем, що перешкоджають широкомасштабному залученню інвестицій в економіку малих та середніх підприємств: нестабільність законодавчої бази; непрогнозованість інвестиційної діяльності як однієї із складових бізнесу; низький рівень правового та судового захисту прав інвесторів; негативний інвестиційний імідж; низький рівень капіталізації прибутків підприємств; малий відсоток підготовленого менеджменту для роботи у сфері

інвестиційної діяльності; незлагодженість механізмів страхування інвестиційних ризиків; відсутність координаційного державного центру з питань сприяння залученню іноземних інвестицій.

Збільшенню інвестицій в економіку регіону сприяють наступні заходи:

- створення позитивного інвестиційного іміджу на міжнародному рівні; інформаційне забезпечення процесу іноземного інвестування;
- сприяння реалізації системи інвестиційних проєктів, що мають суттєвий вплив на розвиток економіки області;
- підвищення ефективності державного управління процесами іноземного інвестування на регіональному рівні.

Список використаних джерел

1. Боліновська Н. Я. Інвестиційна діяльність в умовах ринкової трансформації економіки України / Н. Я. Боліновська // За матеріалами Всеукраїнської науково-практичної конференції «Сучасні тенденції і проблеми розвитку інвестиційно-будівельного комплексу». — Тернопіль, 2007. — С. 108—110.
2. Власюк Ю. О. Державне регулювання інвестиційної діяльності / Ю. О. Власюк // Вісник ХНАУ ім. В.В. Докучаєва / Сер. «Економіка АПК і природокористування». — Харків, 2007. — № 8. — С. 79—83.
3. Маловичко А. С. Проблеми оцінки інвестиційної привабливості підприємств / А. С. Маловичко // Економіка і регіон. Науковий журнал. — Полтава: ПНТУ, 2010. — № 4. — С. 126—129.
4. Цивільний кодекс України. http://search.ligazakon.ua/l_doc2T030435.html.
5. Улучшение инвестиционного климата в интересах всех слоев населения. Доклад о мировом развитии 2005 / Международный банк реконструкции развития. — Режим доступа: <http://publications.worldbank.org/booksellers>.
6. Фархад Аналоу, Аждар Карамі Стратегический менеджмент малых и средних предприятий / Фархад Аналоу, Аждар Карамі. — М.: Юнити. — 2005. — 235 с.
7. Официальный сайт Еврокомиссии http://ec.europa.eu/index_en.htm.
8. Інтернет ресурс: <http://www.gks.ru/wps/wcm/connect/rosstat/rosstatsite/>.
9. Інтернет ресурс: <http://www.opora.ru/analysis/data/#collapsed/13656/>.

L. O. KRAVCHENKO
Mykolaiv

INVESTMENT CLIMATE OF SMALL AND MIDDLE ENTERPRISES OF MYKOLAIV REGION

This paper is devoted to the possibility of attracting foreign capital in Mykolayiv region and promising areas for investment of Small and Medium Enterprises.

Keywords: investment, investment climate, small and medium enterprises.

Л. А. КРАВЧЕНКО
г. Николаев

ИНВЕСТИЦИОННЫЙ КЛИМАТ МАЛЫХ И СРЕДНИХ ПРЕДПРИЯТИЙ НИКОЛАЕВСКОГО РЕГИОНА

Статья посвящена возможностям привлечения иностранного капитала в Николаевский регион, определены перспективные направления инвестирования малых и средних предприятий.

Ключевые слова: инвестиции, инвестиционный климат, малые и средние предприятия.

Стаття надійшла до редколегії 28.01.2014